

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.033>

JEL classification: B31, D21, M21

UDC: 338.2

Віктор КАЛИНЮК

кафедра економіки повітряного транспорту,
Національний авіаційний університет, Україна

E-mail: viktor2695@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9170-1237

ResearcherID: JAN-4743-2023

МІСЦЕ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Забезпечення економічної безпеки підприємства є ключовою передумовою його успішного функціонування та стійкого розвитку в сучасних умовах. Дане поняття охоплює комплекс заходів, стратегій та ресурсів, спрямованих на забезпечення оптимального використання внутрішніх можливостей підприємства, а також адекватного реагування на зовнішні виклики й негативні впливи економічного середовища. В умовах зростаючої невизначеності, високої змінності ринкових умов та загроз, пов'язаних із технологічними, фінансовими та іншими ризиками, забезпечення економічної безпеки стає невід'ємною складовою успішного функціонування підприємств, що актуалізує означену проблематику дослідження.

Мета. Мета статті полягає у визначенні місця економічної безпеки підприємства в загальній системі економічної безпеки.

Метод (методологія). В процесі обґрунтування основних положень статті було використано ряд загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: історико-логічний – в контексті оцінки феномену поняття безпеки; аналізу та синтезу – для систематизації інформації щодо місцезнаходження економічної безпеки підприємства в загальній системі економічної безпеки; графічний метод – для наочного представлення основних положень досліджуваної проблематики; структурно-логічний аналіз – при проведенні теоретичного узагальнення та обґрунтування висновків.

Результати. Систематизовано дослідження вчених стосовно виокремлення рівнів економічної безпеки. Проаналізовано загальну етимологію понять «безпека», «небезпека», «ризик», «виклик», «загроза». Обґрунтовано концептуальну форму місцезнаходження економічної безпеки підприємства в неотехнологічному середовищі. Розглянуто особливості та структуру економічної безпеки. проблему В контексті дослідження проблем безпеки, проаналізовано класифікацію небезпек (загроз). Обґрунтовано, що розгляд економічної безпеки має залежати від внутрішнього середовища підприємства, його гнучкості, непохитності фінансово-соціального базису, і в такому ракурсі доцільним є використання адаптивного управління. Проаналізовано природу впливу ризиків, загроз, небезпек та викликів в контексті формування передумов для посилення або послаблення економічної безпеки підприємства та виокремлено роль зовнішнього поля як проміжної ланки між підприємством та зовнішнім середовищем в цьому процесі.

Ключові слова: підприємство; безпека; економічна безпека; економічна безпека підприємства; ризик; небезпека; загроза.

© Віктор Калинюк, 2023

Отримано: 17.09.2023 р.

Рекомендовано до друку: 09.10.2023 р.

Опубліковано: 25.10.2023 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Калинюк В. Місце економічної безпеки підприємства в загальній системі економічної безпеки. *Економічний аналіз*. 2023. Том 33. № 3. С. 33-41. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.033>

Вступ

Стан економічної безпеки підприємств напряду впливає на стабільність та розвиток національної економіки, що підкреслює його значущість для досягнення економічного процвітання та забезпечення внутрішньої стійкості країни. Дослідження місця економічної безпеки підприємства у загальній системі економічної безпеки стає важливим завданням з кількох причин. По-перше, підприємства є основними рушійними силами економічного розвитку, та їхні успішність та життєздатність мають прямий вплив на загальний економічний стан держави. По-друге, ризики та загрози, з якими стикаються підприємства, можуть мати системний характер та впливати на економічну нестабільність на рівні держави. Таким чином, забезпечення ефективної економічної безпеки підприємств стає передумовою для досягнення загальної стійкості економіки. Окрім того, дослідження економічної безпеки підприємства сприяє розробці та впровадженню ефективних стратегій запобігання та подолання ризиків, а також вдосконаленню інструментів управління у цій сфері. Такий підхід сприяє посиленню рівня стійкості підприємств до внутрішніх та зовнішніх викликів, що в свою чергу сприяє зміцненню загальної економічної безпеки держави. Враховуючи взаємозв'язок між станом економічної безпеки окремого підприємства та загальною економічною ситуацією у країні, досягнення стійкості на рівні підприємства є важливим елементом стабільності національної економіки в цілому.

Проблематика дослідження економічної безпеки підприємств знаходить своє відображення у працях таких науковців як Ареф'єва О. [2], Ареф'єв С. [1], Гладченко Т. [4], Ковальчук А. [3], Прохорова В. [8], Тульчинська С. [13], Штангрет А. та ін. Проте, в умовах зростаючої невизначеності економічного середовища виникає необхідність подальшого дослідження означеної проблематики.

Мета та завдання статті

Мета статті полягає у визначенні місця економічної безпеки підприємства в загальній системі економічної безпеки.

Завдання, які поставлені для виконання в роботі: систематизувати дослідження вчених стосовно виокремлення рівнів економічної безпеки; дослідити місцезнаходження економічної безпеки підприємства в неотехнологічному середовищі; розглянути особливості та дослідити структуру економічної безпеки; проаналізувати природу впливу ризиків, загроз, небезпек та викликів в контексті формування передумов для посилення або послаблення економічної безпеки підприємства та виокремити роль зовнішнього поля як проміжної ланки між підприємством та зовнішнім середовищем в цьому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження

Розгляд питання про місце економічної безпеки підприємства в загальній системі економічної безпеки є надзвичайно важливим кроком у розумінні взаємодії між мікрорівнем та макрорівнем економіки, сприяючи розвитку стратегій, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування та стійкості як окремих підприємств, так і в цілому економічній системі.

Економічна безпека держави формується на кількох рівнях. Я.А. Жаліло розглядає три основні рівні економічної безпеки: індивідуума, суб'єкта господарської діяльності та держави, які є неподільними [6, с.88]. Звичайно можна погодитись з таким трактуванням, але при цьому зауважити, що основна ідея у нашому дослідженні полягає в збереженні зв'язків між категоріями. При чому дані зв'язки є не лише ієрархічними, а й впливають кожен на кожного. А от сам рівень впливу і його значимість можуть відрізнитись залежно від розвитку кожної окремої категорії по відношенню до іншої.

Т. М. Гладченко обґрунтовує «доцільність виокремлення таких рівнів економічної безпеки, як рівень держави, регіону, галузі, підприємства, людини» [4, с. 5–7].

Як зазначає І. Ф. Корж – «небезпека, відповідно, тотожна антиприродному визначенню. Особливість феномена безпеки, як і небезпеки, полягає в тому, що він виникає та існує як форма суб'єктивного визначення. За своєю сутністю феномен безпеки є суб'єктивним рефлексивним визначенням (оформленням)

існування, опосередкованого відсутністю небезпеки» [7]. Таке визначення є досить цікавим, але на нашу думку феномен поняття безпеки, а відповідно й небезпеки ховається у розумінні рівня хвилювання. Так, наприклад, якщо індивідум (не підприємство) відчуває небезпеку, то розуміє вектор її надходження. При цьому саме на підприємстві соціальна та фінансова складова дають йому спокій, а саме відчуття захищеності формує базис всередині підприємства для підвищення рівня супротиву загрозам. У випадку з працівником створення умов для непохитності внутрішніх міркувань щодо руйнування економічної безпеки підприємства з середини навпаки вимагає створення фінансово-соціального базису, який стане запорукою економічної безпеки підприємства.

Тривалість економічної життєздатності підприємства визначається його спроможністю до формування та реалізації своєї економічної

безпеки у процесі оптимальної взаємодії між організаційною структурою, узгодження на всіх рівнях управління та формуванням безпеки особистості. Дане поєднання формує соціально-фінансовий базис, що будується на основі безпеки особистості та є фундаментом створення економічної безпеки підприємства. Теоретичне підґрунтя комплексного підходу до оцінювання створення та формування безпеки особистості здійснюється через її формальну та неформальну складові. До формальної складової слід віднести: закони, страхування (усіх видів), гарантії, безпеку праці тощо. До неформальних відносяться: культура (як організаційна, так і індивідуума, а також соціуму), відносини (в колективі, сім'ї, на робочому місці тощо), освіченість та особливий вплив громадськості, яка з появою соціальних мереж дуже впливає на безпеку особистості (рис. 1).

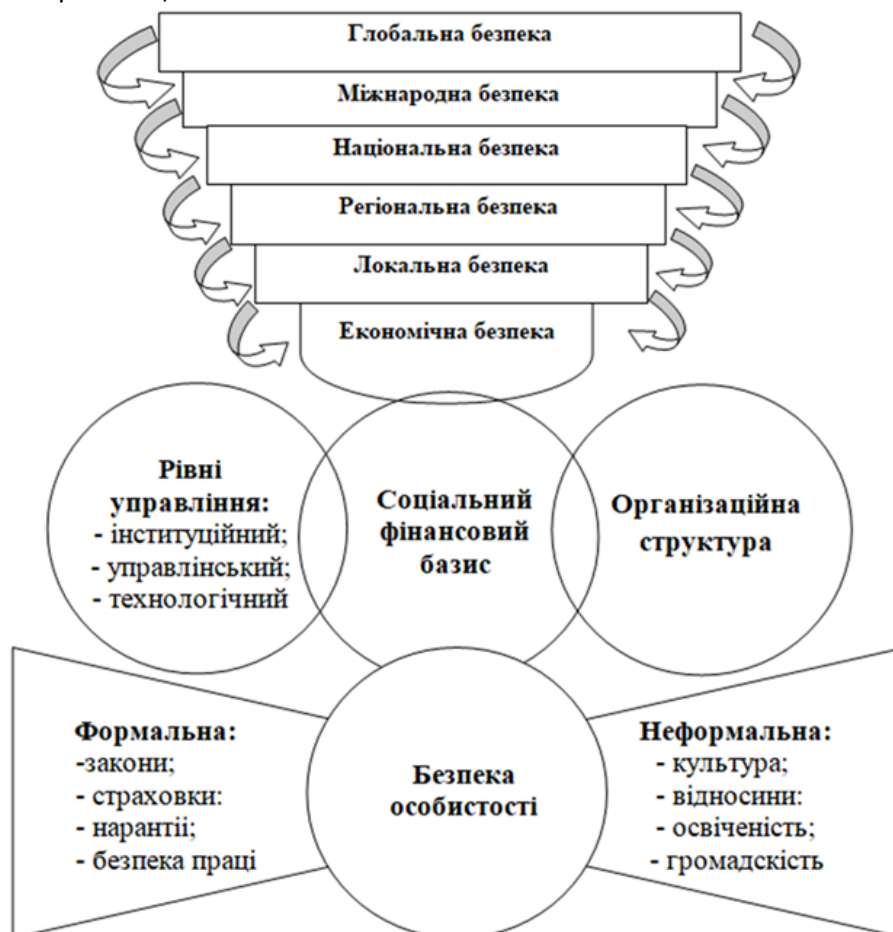

Рис. 1. Концептуальна форма місцезнаходження економічної безпеки підприємства в неотехнологічному середовищі

*Джерело: розроблено автором на основі [2; 9; 11; 13].

Вивчення соціальних аспектів у контексті економічної безпеки здебільшого розглядається як цілепокладання на регіональному рівні, а для підприємств – як частина забезпечення відтворювальних процесів, пов'язаних з виробництвом та розвитком. Водночас, підприємства як фактор регіону мають певні підпорядковані детермінанти з точки зору географічного та ресурсного наповнення.

А. В. Стілл у своїй роботі зазначає, що «як економічна, так і соціальна безпеки в кожному регіоні можуть мати свої особливості. Так, найбільш значущими з цих особливостей в сфері економіки є такі:

- ліберальна економічна система, що характеризується досить жорстким законодавчим регламентуванням;

- розвинена промисловість – структура її така, що дозволяє виробляти практично все, аж до високотехнологічної продукції (наприклад, авіатехніка, атомна енергетика), причому, що важливо, не по ліцензії, а що передбачає наявність передісторії розвитку конкретних галузей, своїми силами;

- науково технічний і технологічний рівень – про нього можна сказати те ж саме, що і про промисловість (вони взаємопов'язані), масштаби і області НДДКР визначаються скоріше фінансовими і загальноекономічними обмеженнями, ніж неможливістю їх проведення;

- розвинений аграрний сектор – не в сенсі його конкурентоспроможності, а в сенсі його рівня щодо здатності забезпечувати населення країни продуктами харчування, тобто відносна продовольча незалежність;

У соціальній сфері до загальних основних особливостей цієї групи відносяться:

- демократичний устрій суспільного устрою і правової системи;
- відсутність внутрішньодержавних серйозних соціальних конфліктів протягом тривалого періоду часу (іншими словами можна назвати такий стан національною єдністю);
- високий рівень освіти та його відносна доступність для усіх категорій населення;

- забезпеченість населення необхідними матеріальними та соціальними благами, мінімальний рівень бідності» [10, с. 123].

Ми вважаємо, що ці економічні та соціальні характеристики показують, що неможливо досягти економічної стабільності без певних соціальних умов. А соціальні умови також дають змогу реалізувати наявний економічний потенціал. З цього можна зробити висновок, що сутність безпеки, як і всіх економічних явищ і процесів, тісно переплітається з економічними та соціальними аспектами, і, можливо, правильніше говорити не про економічну, а про соціально-фінансовий базис економічної безпеки.

На думку С. І. Урби «дослідження структури економічної безпеки дає змогу виокремити три найважливіших її складника: 1) економічну незалежність, як можливість контролю державою національних ресурсів, досягнення рівня ефективного виробництва якісної продукції, що створить умови для участі у світовій торгівлі, корпоративних зв'язках та в обміні результатами науково-технічних досягнень; 2) стабільність і стійкість національної економіки, що передбачає корегування та підтримку впливів, здатних дестабілізувати економічну ситуацію, створення гарантій та умов для активізації підприємництва, захист усіх форм власності та господарювання; 3) здатність до саморозвитку і прогресу, що є актуальним для розвитку сучасного світу в умовах глобалізації» [11, с. 23]. Можна погодитись, що такий підхід можливий, але лише при ідеальних умовах функціонування зовнішнього середовища підприємства на всіх рівнях. А це, в Україні не можливо. Тому розгляд економічної безпеки, на нашу думку, має залежати від внутрішнього середовища підприємства, його гнучкості, непохитності фінансово-соціального базису. І в такому випадку доцільним є використання адаптивного управління, яке і визначає економічну безпеку при управлінні підприємством, розвитку виробничої системи та врахуванні інтересів зацікавлених сторін при вдалій протидії загрозам.

Існує небезпека того, що сучасне мислення про безпеку можуть бути такими ж конкретними, історичними та ефемерними, як і

їхні попередники. Це тому, що визначення ґрунтується на іншому принципі асоціації. З цієї причини низка логічних понять, що відображають феномен безпеки, найчастіше продовжується поєднанням небезпек і систем загроз, ризиком щось втратити або, рідше, ризиком завдати шкоди. Загальна етимологія поняття, незважаючи на різні трактування, включає безпеку (захист, відсутність ризику, нешкідливість, забезпечення подальшого розвитку) і «вихід» з розуміння небезпеки, у тому числі виявлення загрози, оцінку та систематизацію її збільшення. і, нарешті, їхнє усунення для подальшого розвитку системи. На наш погляд, ця проблема побудови загальної системи безпеки, яка розрахована на довгострокову перспективу, може виникнути замість завдання усунення існуючих загроз безпеці системи.

При виявленні небезпечного явища в сучасних умовах необхідно виходити з принципу, що все впливає на все. Таким чином, все живе та неживе є джерелом небезпеки, а все живе та неживе перебуває у небезпеці.

«Небезпеку можуть становити:

- елементи техногенного середовища;
- природні явища і процеси;
- людські дії, що містять загрозу небезпеки

тощо.

Небезпеки існують у просторі та часі, а їх вплив реалізується через потоки енергії, речовини або інформації. Ці негативні впливи не діють вибірково, а одночасно впливають на всі матеріальні аспекти навколишнього середовища. Тим не менше, їх вплив неоднаковий: деякі об'єкти можуть зазнати значного впливу, тоді як інші – зазнати менших наслідків, залежно від їх властивостей. Отже, при розгляді глобальної та всеосяжної проблеми безпеки, небезпеки, зазвичай, можна класифікувати на чотири основних групи:

– соціально-політичні (обумовлені низьким рівнем духовного та культурного розвитку – проституція, алкоголізм, бродяжництво, злочинність тощо, причиною чого слугують погані умови проживання, скрутне матеріальне становище, повстання, революції, страйки, конфліктні ситуації на міжнаціональному, расовому, етнічному або релігійному ґрунті; духовне утискання, політичний тероризм,

конфлікти на міждержавному рівні, міжпартійні, ідеологічні, збройні і міжконфесійні конфлікти, війни);

– природні (стихійні лиха, природні об'єкти і явища природи, які загрожують життю та здоров'ю людей, такі як зсуви, селі, землетруси, вулкани, снігові лавини, шторми, повені, зливи, град, урагани, ожеледь, блискавки, тумани, астероїди, космічне і сонячне випромінювання, віруси, інфекційні хвороби, грибові захворювання тощо);

– техногенні (пов'язані з використанням підйимально-транспортного обладнання, експлуатацією транспортних засобів, використанням легкозаймистих, горючих речовин і матеріалів, процесів, які відбуваються за високих температур та тиску, хімічних речовин, електричної енергії, різних видів випромінювання (електромагнітного, іонізуючого, акустичного);

– комбіновані» [5].

Як зазначає І.Ф. Корж «крім того, за характером адресної направленості та ролі суб'єктивного фактора у виникненні несприятливих умов для системи розрізняють:

– ризик: можливість виникнення несприятливих і небажаних наслідків у діяльності самого суб'єкта;

– виклик: сукупність обставин, не обов'язково конкретно загрозового характеру, але які вимагають відповідного реагування на них;

– небезпека: цілком усвідомлена, але не фатальна вірогідність заподіяння шкоди будь-кому (будь-чому), яка визначається наявністю об'єктивних і суб'єктивних факторів, що мають вражаючі властивості;

– загроза: найбільш конкретна і безпосередня форма небезпеки, яка створюється цілеспрямованою діяльністю відверто ворожих сил» [7].

Оскільки підприємство є складною, відкритою системою, що функціонує лише у взаємодії із зовнішнім середовищем, то й розуміння природи впливу ризиків, загроз, небезпек та викликів треба шукати у їхньому полі взаємодії. Саме в ньому формується база зв'язків із зовнішнім середовищем, проходять перетворення, до прикладу продукція стає товаром, а також формуються передумови для

посилення або послаблення економічної безпеки підприємства [8].

Виклики можуть бути як загальними, так і специфічними (рис. 2).

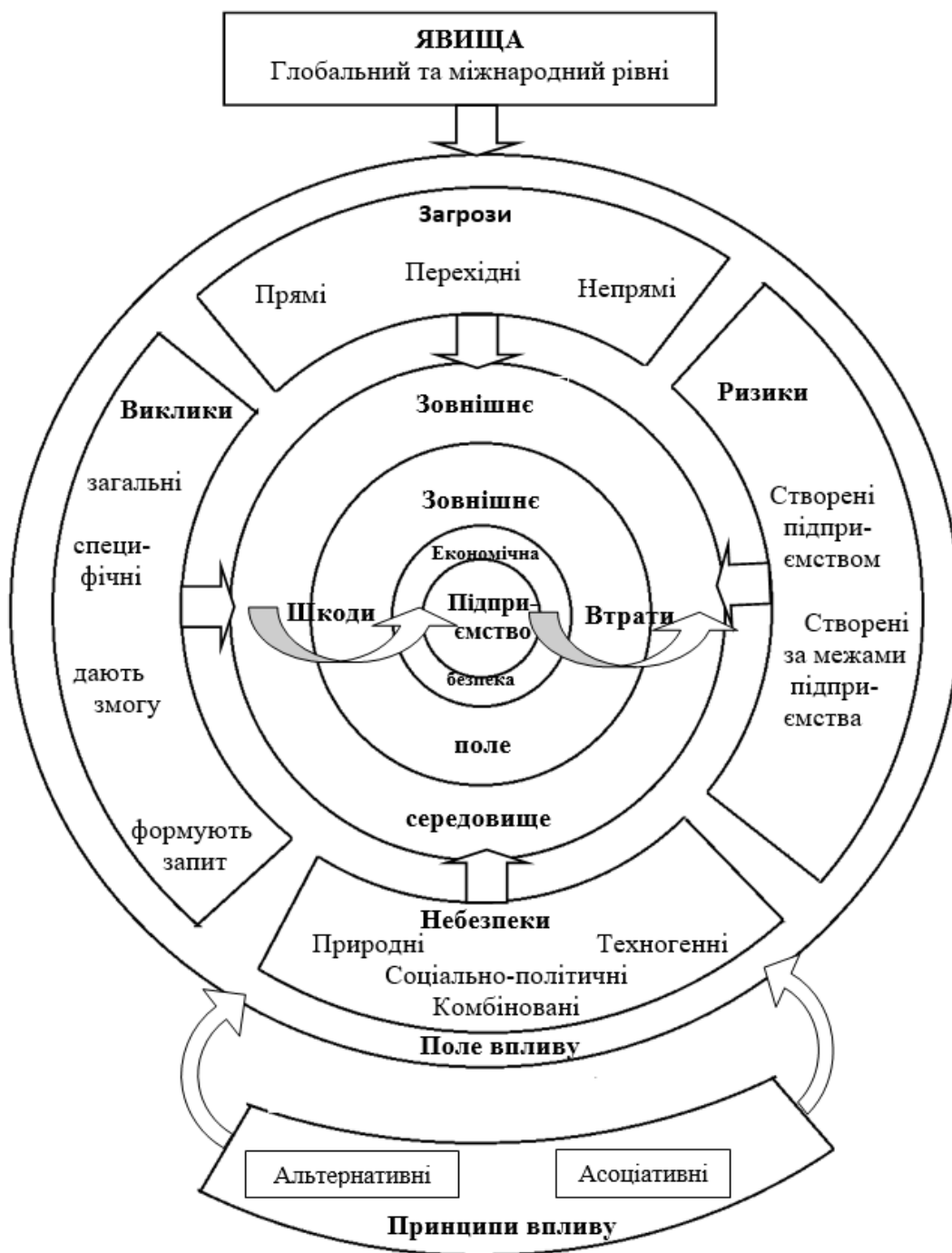

Рис. 2. Концептуальна схема формування економічної безпеки підприємства з урахуванням зовнішнього поля в контексті обґрунтування впливу ризиків, загроз, небезпек та викликів та їхньої взаємодії

*Джерело: розроблено автором на основі [1; 3; 12; 13].

Загальні виклики, такі як економічна нестабільність, змінність ринкових умов, ризики зовнішньої конкуренції та вплив глобальних тенденцій, формують основу для

стратегічного розмірковування та пристосування підприємств до динамічності економічного середовища. З іншого боку, специфічні виклики виникають через

особливості галузі, технологічні особливості виробництва, залежність від певних постачальників або ринкових сегментів, вони можуть включати в себе певні регуляторні обмеження, зміни в споживацьких звичках, інноваційні перетворення та інші фактори, які потребують цілеспрямованих дій та адаптації. Відповідно, ці виклики активно формують запит на вдосконалення управлінської стратегії, інноваційних рішень та вимагають гнучкості, щоб забезпечити ефективне функціонування підприємств у змінному економічному середовищі із урахуванням зовнішніх впливів.

Виходячи із цього, як видно з рис. 2 зовнішнє поле стає проміжною ланкою між підприємством та зовнішнім середовищем. Саме через нього проходять шкоди, що вносять негативні явища у функціонування та формують майбутні втрати. Ми пропонуємо розглядати адаптивне управління економічною безпекою під одним з таких кутів. Бо саме в такому ракурсі дослідження, аналіз, а також створення нових методів покращення адаптаційних процесів будуть найбільш ефективними.

Таким чином, з огляду і розуміння кількості полів різного масштабу за впливом, якістю, обмеженнями, ступенем впливу, взаємопов'язаністю тощо, можна констатувати, що лише розгляд формування економічної безпеки підприємства доцільно розглядати з урахуванням зовнішнього поля, що не є тотожним до поняття зовнішнього середовища. На нашу думку, зовнішнє поле це місце формування майбутніх загроз, небезпек, викликів та ризиків, яке створює саме підприємство за рахунок розширення діяльності, збільшення пропозиції, виробництва нових товарів та послуг. Це далеко не повний перелік, як підприємство, саме того не бажаючи, створює навантаження на економічну безпеку, а саме тому дану проблематику треба враховувати й прорахувати.

Існуючі явища на глобальному та міжнародному рівнях створюють свій, частіше негативний, ефект на поле підприємницького впливу. За своїми принципами такі явища умовно поділяються на альтернативні та асоціативні. Асоціативними принципами формування явищ та створення ефекту є ті, що

впливають за ознаками функціонування підприємства. В свою чергу альтернативні – це такі, що існують в окремій зоні функціонування підприємства, та в будь-який момент можуть створити свій ефект впливу. Це пов'язано з опосередкованими зв'язками, що при зміні незалежних від підприємства чинників можуть стати прямими.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Економічна безпека підприємства відіграє невід'ємну роль у складній панорамі загальної економічної безпеки, що охоплює державу та глобальне економічне середовище. Цей взаємозв'язок визначається важливістю ролі підприємств у формуванні економічного середовища, забезпеченні сталого розвитку та позитивної динаміки національних та світових економік. Належне забезпечення економічної безпеки підприємств створює сприятливі умови для досягнення балансу між конкурентоспроможністю та стійкістю економіки. В даному контексті, розгляд формування економічної безпеки підприємства доцільно розглядати з урахуванням зовнішнього поля, що не є тотожним до поняття зовнішнього середовища, а позиціонується як місце формування майбутніх загроз, небезпек, викликів та ризиків, яке створює саме підприємство за рахунок розширення діяльності, збільшення пропозиції, виробництва нових товарів та послуг. Економічна безпека підприємства також невіддільно пов'язана із розробкою адаптивних механізмів. Такий підхід дозволяє підприємствам підтримувати ефективність та стабільність, навіть у змінних умовах, сприяючи загальній економічній безпеці країни. Поєднання концепції економічної безпеки підприємства з адаптивним управлінням сприяє ефективному функціонуванню в умовах змін та невизначеності, що допомагає уникнути дисбалансів, що можуть породжувати ризики для економічної безпеки.

Перспективи подальших розвідок лежать у полі дослідження зарубіжного досвіду формування системи економічної безпеки підприємства в контексті динамічності економічного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єв С. О., Титикало В. С. Управління економічною безпекою підприємств на конкурентних ринках за холічним підходом. *Адаптивне управління підприємствами в умовах неотехнологічного відтворення*: монографія / за ред. Ареф'євої О. В. Київ : ФОП Маслаков, 2020. С. 222–228.
2. Ареф'єва О. В., Ковальчук А. М. Забезпечення економічної безпеки підприємства через мотивацію персоналу до стратегічних змін. *Проблеми економіки*. 2020. № 4 (46). С. 126-133. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-126-133>
3. Ареф'єва О. В., Ковальчук А. М., Павленко Б. О. Інноваційне управління ресурсозабезпеченням та економічною безпекою підприємства в умовах конкурентного середовища. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. Вип. 6 (86). С. 32-38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2021-6-5>
4. Гладченко Т. М. Науково-методичні основи створення механізму державного управління і регулювання системи безпеки підприємницької діяльності : регіональний аспект : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 «Механізми державного управління». Донецьк, 2004. 20 с.
5. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади : навчальний посібник / за заг. ред. Н. Р. Нижник, В. М. Олуйка. Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2002. 352 с.
6. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія. К.: НІСД, 2009. 336 с.
7. Корж І. Ф. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері державної безпеки України : монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. 384 с.
8. Прохорова В. В., Мушнікова С. А. Інноваційність системи управління як умова забезпечення безпеки розвитку підприємств. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2019. № 2 (66). С. 82-90. DOI: <https://doi.org/10.33271/ev/66.082>
9. Сафонік Н. П., Дудік А. О. Особливості формування системи економічної безпеки авіапідприємств в умовах трансформаційних перетворень. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-9>
10. Стілл А. В. Теоретичні основи забезпечення соціально-економічної безпеки на регіональному рівні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 18. С. 20–124. DOI: [10.32702/2306-6814.2021.18.120](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.18.120).
11. Урба С. І. Система економічної безпеки держави: сутність та особливості формування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 26 (1). С. 22–25.
12. Kuzior, A., Arefieva, O., Vovk, O., Brożek, P. (2022) Innovative Development of Circular Systems While Ensuring Economic Security in the Industry. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*. 8(3). DOI: <https://doi.org/10.3390/joitmc8030139>.
13. Zybareva, O., Shevchenko, I., Tulchynska, S., Popov, O., Yangelov, E. (2022). Assessment of spatial challenges of the economic security system of industrial enterprises. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 12, 4, 421-428. DOI: <https://doi.org/10.18280/ijss.120402>.

REFERENCES

1. Aref'iev, S. O., & Tytykalo, V. S. (2020) Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstv na konkurentnykh rynkakh za kholichnym pidkhodom [Management of the economic security of enterprises in competitive markets according to the holistic approach]. *Adaptive management of enterprises in the conditions of neotechnological reproduction*. Kyiv: FOP Maslakov, 222–228.
2. Aref'ieva, O. V., & Kovalchuk, A. M. (2020) Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva cherez motyvatsiiu personalu do stratehichnykh zmin [Safeguarding the Economic Security of an Enterprise by Encouraging Staff to Strategic Changes]. *The Problems of Economy*, 4 (46), 126-133. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-126-133>.
3. Aref'ieva, O. V., Kovalchuk, A. M., & Pavlenko, B. O. (2021) Innovatsiine upravlinnia resursozabezpechenniam ta ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva v umovakh konkurentnoho seredovyscha [Innovative management of enterprise resourceand economic security in a competitive environment]. *Problems of Systemic Approach in the Economy*, 6 (86), 32-38. <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2021-6-5>
4. Hladchenko, T. M. (2004) Naukovo-metodychni osnovy stvorennia mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia i rehuliuвання systemy bezpeky pidpriemnytskoi diialnosti : rehionalnyi aspekt [Scientific and methodological foundations of the creation of a mechanism of state management and regulation of the security system of business activity: regional aspect]: autoref. thesis ... candidate sciences from state upr.: 25.00.02 "Mechanisms of state administration". Donetsk, 20.

5. Derzhavne upravlinnia v Ukraini: naukovi, pravovi, kadrovi ta orhanizatsiini zasady [Public administration in Ukraine: scientific, legal, personnel and organizational principles]: study guide. (2002). Lviv: View of the National Lviv Polytechnic University.
6. Zhalilo, Ya. A. (2009). Teoriia ta praktyka formuvannia efektyvnoi ekonomichnoi stratehii derzhavy [Theory and practice of forming an effective economic strategy of the state]: monograph. Kyiv: NISD.
7. Korzh, I. F. (2013). Administrativno-pravove rehuliuвання vidnosyn u sferi derzhavnoi bezpeky Ukrainy [Administrative and legal regulation of relations in the sphere of state security of Ukraine]: monograph. Vinnytsia: Nilan-LTD LLC.
8. Prokhorova, V. V., & Mushnykova, S. A. (2019). Innovatsiynist systemy upravlinnia yak umova zabezpechennia bezpeky rozvytku pidpriemstv [Innovativeness of the management system as a condition of ensuring the security of enterprise development]. *Economics Bulletin*, 2 (66), 82-90. <https://doi.org/10.33271/ev/66.082>.
9. Safonik, N. P., & Dudik, A. O. (2022). Osoblyvosti formuvannia systemy ekonomichnoi bezpeky aviapidpriemstv v umovakh transformatsiinykh peretvoren [Peculiarities of the formation of the system of economic security of airlines in the conditions of transformational transformations]. *Economy and society*, 45. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-9>.
10. Still, A. V. (2021). Teoretychni osnovy zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoi bezpeky na rehionalnomu rivni [Theoretical fundamentals of socio-economic security at the regional level]. *Investytsiyni: praktyka ta dosvid*, 18, 120–124. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.18.120>.
11. Urba, S. I. (2017). Systema ekonomichnoi bezpeky derzhavy: sutnist ta osoblyvosti formuvannia [The system of the state economic security: subject matter and features of the formation]. *International Humanitarian University Herald. Economics and Management*, 26 (1), 22–25.
12. Kuzior, A., Arefieva, O., Vovk, O., & Brožek, P. (2022). Innovative Development of Circular Systems While Ensuring Economic Security in the Industry. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*. 8(3). <https://doi.org/10.3390/joitmc8030139>.
13. Zybarena, O., Shevchenko, I., Tulchynska, S., Popov, O., & Yangulov, E. (2022). Assessment of spatial challenges of the economic security system of industrial enterprises. *International Journal of Safety and Security Engineering*, 12, 4, 421-428. <https://doi.org/10.18280/ijssse.120402>.

Viktor Kalyniuk, Postgraduate Student at the Department of Economics of Air Transport, National Aviation University, Ukraine

PLACE OF ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE IN THE GENERAL SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY

Abstract

Introduction. Ensuring the economic security of the enterprise is a key prerequisite for its successful functioning and sustainable development in modern conditions. This concept covers a set of measures, strategies and resources aimed at ensuring optimal use of internal capabilities of the enterprise, as well as adequate response to external challenges and negative impacts of the economic environment. In the conditions of growing uncertainty, high variability of market conditions and threats associated with technological, financial and other risks, ensuring economic security becomes an integral part of the successful functioning of enterprises, which actualizes the specified research problems.

Purpose. The article is aimed at determining the place of economic security of enterprise in the general system of economic security.

Method (methodology). In the process of substantiating the main provisions of the article, a number of general scientific and special research methods were used, in particular: historical and logical – in the context of assessing the phenomenon of the concept of security; analysis and synthesis – to systematize information on the location of the economic security of the enterprise in the general system of economic security; graphic method – for visual representation of the main provisions of the studied problems; structural and logical analysis – when conducting a theoretical generalization and substantiation of conclusions.

Results. The researches of scientists concerning allocation of levels of economic security are systematized. The general etymology of the concepts of "security," "danger," "risk," "challenge," "threat" is analyzed. The conceptual form of location of economic security of enterprise in non-technological environment is substantiated. Features and structure of economic security are considered. problem In the context of the study of security problems, the classification of dangers (threats) is analyzed. It is substantiated that the consideration of economic security should depend on the internal environment of the enterprise, its flexibility, steadfastness of the financial and social basis, and in this perspective it is advisable to use adaptive management. The nature of the impact of risks, threats, dangers and challenges in the context of the formation of prerequisites for strengthening or weakening the economic security of the enterprise is analyzed and the role of the external field as an intermediate link between the enterprise and the external environment in this process is allocated.

Keywords: enterprise; safety; economic security; economic security of the enterprise; risk; danger; threat.

Cite as: Kalyniuk, V. (2023). Place of economic security of enterprise in the general system of economic security. *Economic analysis*, 33 (3), 33-41. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.033>